

Prehľad

Trendy v medzinárodnej migrácii:

SOPEMI – vydanie 2003

Overview

Trends in International Migration: SOPEMI – 2003 Edition

Slovak translation

Prehľady sú preložené výňatky z publikácií OECD.
Možno ich získať bezplatne cez internetové kníhkupectvo

www.oecd.org/bookshop/

Tento prehľad nie je oficiálnym prekladom OECD.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ

Výročná správa Trendy v medzinárodnej migrácii analyzuje súčasné trendy v oblasti migračných pohybov a politík. Toto dvadsiate ôsme vydanie obsahuje spolu štyri časti a štatistickú prílohu s informáciami o dôležitých témach týkajúcich sa migrácie a s informáciami špecifickými pre 29 členských krajín OECD a vybrané nečlenské štáty (baltské štáty, Bulharsko a Rumunsko).

Prvá časť správy z roku 2003 s názvom Trendy v medzinárodnej migrácii obsahuje tri sekcie, ktoré popisujú najdôležitejšie fakty pozorované v rokoch 2001 až 2002. Prvá sekcia je zameraná na zmeny v migračných pohyboch a populácii cudzincov v členských krajinách OECD (I.A). Druhá sekcia je zameraná na stav imigrantov na trhu práce (I.B) a tretia sekcia poskytuje prehľad migračných politík (I.C).

Napriek zhoršeniu v ekonomickej oblasti v niektorých krajinách OECD pokračoval vzostupný trend v medzinárodnej migrácii pozorovaný od stredu 90. rokov aj v roku 2001. Tieto údaje, čiastočne dostupné pre rok 2002, ukazujú mierne spomalenie tohto trendu, čo však nesignalizuje jeho významný prielom. Vo viacerých krajinách OECD sa výrazne zvýšila migrácia súvisiaca s prácou (dočasná aj trvalá). Toto čiastočne spôsobila migrácia kvalifikovaných pracovníkov v oblasti informačných a komunikačných technológií, ale aj v sektoroch zdravotníctva a vzdelávania. Najväčšiu kategóriu prijímania občanov však vo viacerých krajinách OECD stále predstavuje migrácia súvisiaca s rodinou. Najnovšie dostupné údaje pre rok 2002 ukazujú, že po niekoľkých rokoch vysokého rastu sa prijímanie žiadateľov o azyl zvyšuje pomalšie.

Imigrácia hrá významnú úlohu v demografii viacerých európskych krajín OECD (najmä Talianska a Španielska) a skutočne zmierňuje inak zrejmy pokles populácie (napríklad v Nemecku). Nárast počtu udelení štátneho občianstva a opatrení prispôsobených na uľahčenie získania národnosti vysvetľuje fakt, že čoraz viac imigrantov a ich rodinných príslušníkov sa usádza v ich nových hostiteľských krajinách. Súčasne porovnanie medzi jednotlivými sčítaniami obyvateľstva v prístahovateľských krajinách, ako je Austrália, Kanada, USA a Nový Zéland, odhaľujú rastúci podiel narodených cudzincov v celkovej populácii.

Súčasné trendy odrážajú aj obnovený záujem o nábor nových imigračných pracovníkov vo viacerých krajinách OECD. Starnutie populácie a pretrvávajúce nerovnováhy na trhu práce čiastočne vysvetľujú tento trend. Aj keď manažment tokov má stále vysokú prioritu, množstvo krajín OECD sa snaží prilákať kvalifikovaných a vysoko kvalifikovaných zahraničných pracovníkov a uľahčuje zahraničným študentom prístup na trh práce po absolvovaní vysokej školy. Zavedená bola nová legislatíva týkajúca sa pracovnej migrácie, ktorej cieľom je splniť nové požiadavky trhu práce. Niektoré krajiny hľadajú aj menej kvalifikovaných pracovníkov, najmä v oblasti poľnohospodárstva (USA, Austrália, Španielsko a Grécko), stavebníctva, starostlivosti o starých ľudí a služieb pre podniky a domácnosti (Taliansko, Portugalsko, Veľká Británia). Tieto toky sa prejavujú zvyšujúcim podielom dočasnej pracovnej migrácie v celkových tokoch (kde „dočasná migrácia“ zahŕňa krátkodobé pracovné povolenia, sezónne práce, dočasné pracovné miesta v nadnárodných spoločnostiach, stáže a „pracovné prázdniny“).

V roku 2002 tvorili cudzinci a imigranti dôležitý segment na trhu pracovnej sily vo viacerých krajinách OECD. V prístahovateľských krajinách (Austrália, Kanada, Nový Zéland a USA) tvorili cudzinci a imigranti niečo medzi 15 % a 20 % celkovej pracovnej sily. Cudzinci boli dobre zastúpení aj na viacerých európskych trhoch práce, ako napríklad v Luxembursku (43,2 % cudzincov na trhu práce), Švajčiarsko (21,8 %) a v menšom rozsahu Rakúsko (9,9 %), Nemecko (8,9 %), Belgicko (8,2 %) a Francúzsko (6,2 %).

V roku 2002 mali cudzinci a imigranti vo väčšine krajín OECD nižší podiel na trhu práce ako cudzinci, ktorí už získali štátne občianstvo. Rozdiel podielu na trhu práce v porovnaní s domácimi štátnymi príslušníkmi je vo všeobecnosti ešte väčší v prípade žien. V roku 2002 bolo medzi cudzincami a imigrantmi viac nezamestnaných ako medzi domácimi štátnymi príslušníkmi. Okrem Kanady, USA a Írska to platí pre mužov aj ženy. Medzi ženami bol však výrazne vyšší podiel nezamestnaných ako u mužskej populácie. Miera nezamestnanosti žien v populácii cudzincov dosiahla 21 % vo Francúzsku, 17,8 % v Belgicku a 17 % v Španielsku.

Čo sa týka distribúcie zamestnanosti v jednotlivých sektoroch, cudzinci majú vo všeobecnosti neúmerne vysoké zastúpenie v oblasti stavebníctva, pohostinstva a stravovania a služieb pre domácnosti. To znamená, že podiel cudzincov pracujúcich v týchto sektoroch je vyšší ako ich podiel na celkovej pracovnej sile. Distribúcia v jednotlivých sektoroch sa však výrazne líši podľa jednotlivých krajín. Viac ako 8,5 % cudzincov pracuje v poľnohospodárstve v Španielsku, 24,5 % v banskom, strojnóm a energetickom priemysle v Rakúsku, 30 % v stavebníctve v Portugalsku, 20 % vo veľkoobchode a maloobchode v USA, takmer 16,5 % v hoteloch a reštauráciách v Španielsku, 11 % v oblasti vzdelávania vo Fínsku, 21 % v oblasti poskytovania zdravotníckych a iných verejnoprospešných služieb v Nórsku a 17 % v oblasti služieb pre domácnosti v Grécku.

Analýza zmien v situácii zahraničných pracovníkov na trhu práce za posledné desaťročie ukazuje, že napriek zlepšeniu v zamestnanosti cudzincov počas poslednej fázy ekonomického rastu zostáva zamestnávanie cudzincov citlivé na cyklické ekonomické recesie a určité vedľajšie kategórie zahraničných pracovníkov zostávajú ohrozené (napr. najmä ženy a mladší a starší pracovníci). Všeobecné zlepšenie situácie v oblasti zamestnanosti preto nestačí na zaručenie trvalej integrácie cudzincov na trhu práce.

Táto správa predstavuje aj inventár nedávnych zmien v migračnej politike krajín OECD. Medzi trendy patrí zavedenie kontrol krajinami OECD na ich hraniciach aj vo vnútrozemí, čiastočne ako odozva na bezpečnostné problémy súvisiace s globálnym bojom proti terorizmu po teroristických útokoch 11. septembra 2001 v USA, ale aj na boj proti nelegálnej migrácii a sieťam, ktoré sa zaoberajú nezákonným obchodovaním s ľuďmi a ich vykorisťovaním. Viacero krajín OECD prijalo nové zákony týkajúce sa vstupu, pobytu a zamestnávania cudzincov (napr. Dánsko, Nemecko, Portugalsko a Grécko). Ďalšie zlepšili opatrenia na urýchlenie spracovania žiadostí o azyl (Švajčiarsko) alebo zaviedli nástroje na obmedzenie ich prijatia (napr. Veľká Británia, Holandsko).

Integrácia imigrantov na trhu práce a opatrenia pomáhajúce novým prisťahovalcom predstavujú priority väčšiny krajín OECD, ktoré posilnili finančné rezervy na zlepšovanie jazykových znalostí a odborných znalostí imigrantov a boj s diskrimináciou. Viacero krajín prijalo aj legislatívne opatrenia na úpravu pravidiel týkajúcich sa získavania občianstva. Krajiny buď zjednodušili proces podávania žiadosti (napríklad Luxembursko), alebo začali vyžadovať od žiadateľov o získanie štátneho občianstva, aby preukázali lepšiu znalosť jazyka a spoločnosti hostiteľskej krajiny (najmä v Holandsku, Rakúsku a Dánsku).

V Európskej únii sa viacero smerníc zameriava na zosúladenie migračnej politiky medzi jednotlivými členskými štátmi. Tieto rozhodnutia sa týkajú prijímania zosúladeného právneho rámca s ohľadom na príslušníkov tretej krajiny a sú všetky veľmi dôležité, pretože z dôvodu princípu *acquis communautaire* (spoločenské dedičstvo) budú v roku 2004 platiť pre desať nových členských štátov. Medzinárodná spolupráca na spravovaní externých nariadení Európskej únie je zahrnutá do rozsiahleho plánu zosúladenia vízovej politiky, zlepšenia zdieľania informácií medzi oddeleniami pohraničnej kontroly a rozsiahlejšieho zapojenia rozvojových krajín do tohto procesu.

Vydanie výročnej správy Trendy v medzinárodnej migrácii pre rok 2003 zahŕňa dve špeciálne kapitoly zamerané na špeciálne témy týkajúce sa súčasných migračných trendov. Prvá téma sa týka regionálnych aspektov medzinárodnej migrácie a druhá medzinárodnej mobility zdravotníckych profesionálov na základe juhoafrického prípadu.

Vo viacerých krajinách OECD sa začína prejavovať obnovený záujem o regionálne aspekty medzinárodnej migrácie. Tento záujem je motivovaný najmä zvyšujúcim významom regiónov v migračnej politike, snahou zaručiť, aby mali z medzinárodnej migrácie osôh všetky spádové oblasti, a obavami o možný vplyv koncentrácie cudzincov alebo imigrantov vo veľkých mestách na ich integráciu do pracovného trhu a spoločnosti ako celku.

Táto kapitola sa nesnaží zaoberať celým spektrom problémov týkajúcich sa regionálnych aspektov migrácie. Cieľom je skôr zaoberať sa otázkou „Kde žijú prisťahovalci?“. Existencia medzinárodných rozdielov v geografickej distribúcii imigrantov nastoľuje otázku činiteľov, ktoré ovplyvňujú rozhodovanie imigrantov, kde budú žiť po príchode do hostiteľskej krajiny. Táto štúdia rozoznáva v rámci obmedzení dostupných údajov nasledujúce determinanty výberu bydliska medzi imigrantmi: 1) príťažlivosť cieľového miesta s ohľadom na charakteristiky regiónu (napr. kvalita služieb, existencia občianskej vybavenosti) a jeho ekonomické príležitosti, 2) prítomnosť členov rodiny alebo ľudí rovnakého pôvodu a 3) puto k miestu vstupu a zemepisná blízkosť hostiteľskej krajiny ku krajine pôvodu. Osobné charakteristiky imigrantov (krajina pôvodu, príčina vstupu, vek v čase migrácie, trvanie pobytu) a charakteristiky cieľového regiónu hrajú takisto dôležitú úlohu.

Táto špeciálna téma predstavuje popis niektorých regionálnych migračných programov v Austrálii a Kanade, ktoré sa zameriavajú na zaručenie toho, aby z medzinárodnej migrácie mali osôh všetky regióny. Obzvlášť sa zdôrazňujú prepojenia medzi politikou regionálneho rozvoja a migračnou politikou. Štúdia zdôrazňuje prepojenie medzi miestnym ekonomickým rozvojom a regionálnymi aspektmi medzinárodnej migrácie so záverom, že ak samotná migračná politika nedokáže riešiť regionálne rozdiely, dá sa efektívne zahrnúť do programov regionálneho rozvoja.

Druhá špeciálna kapitola skúma na základe juhoafrického príkladu vplyv medzinárodnej mobility zdravotníckych profesionálov. Pokúša sa identifikovať politiky, ktoré môžu pomôcť znížiť potenciálne negatívne vplyvy na krajinu pôvodu a pomôcť lepšie zdieľať výhody tejto mobility. Táto kapitola ukazuje, že tieto riziká sú v prípade juhoafrických zdravotníckych pracovníkov skutočné.

Medzinárodná mobilita vysoko kvalifikovaných pracovníkov sa významne zvýšila po roku 1990. Najviditeľnejšie sa prejavuje u profesií spojených s novými informačnými a komunikačnými technológiami, bežnejšia je však aj u zdravotníckych profesionálov. Medzinárodná mobilita zdravotníckych profesionálov sa stala dôležitým problémom najmä v Južnej Afrike, kde sa migračná rovnováha za posledných pätnásť rokov neustále zhoršuje.

Činitele, ktoré určujú medzinárodnú mobilitu zdravotníckych profesionálov, sa zhruba zhodujú s tými, ktoré sa vo všeobecnosti týkajú vysoko kvalifikovaných pracovníkov, pričom sú odvodené od kombinácie pozitívnych a negatívnych činiteľov. Avšak treba spomenúť aj niektoré aspekty, ktoré sú viac špecifické pre zdravotníckych pracovníkov, ako napríklad relatívny plat v krajine pôvodu a zhoršenie pracovných podmienok v zdravotníckom sektore.

Táto štúdia ukazuje, že migrácia nie je vždy hlavnou príčinou problémov systémov zdravotníctva v rozvojových krajinách, aj keď zostáva príťažlivým činiteľom. Z tohto vyplýva, že vládna politika v zdravotníckom sektore aj mimo neho má kľúčovú úlohu pri podpore a zlepšovaní spravovania ľudských zdrojov. Juhoafrická vláda nedávno prijala sériu opatrení určených na udržanie juhoafrických pracovníkov a uľahčenie imigrácie kvalifikovaných zahraničných pracovníkov. Táto

správa poskytuje pohľad na hlavné reformy v oblasti zdravotníctva vrátane nasledujúcich: 1) zavedenie povinných verejnoprospešných prác, 2) školenie, 3) zlepšenie pracovných podmienok vrátane platu, 4) väčšia medzinárodná spolupráca s najdôležitejšími cieľovými krajinami pre juhoafrických zdravotníckych profesionálov.

Na konkrétnom prípade Južnej Afriky a s odkazom na niektoré ďalšie krajiny sa v tejto správe ukazuje, ako dôležité môže byť (na národnej úrovni v krajinách pôvodu a na medzinárodnej úrovni) posilnenie koherencie politiky vo sférach pomoci v oblasti migrácie a rozvoja, aby sa zaručilo čestné a právne udržateľné zdieľanie výhod vyplývajúcich z medzinárodnej mobility zdravotníckych profesionálov.

Posledná časť vydania výročnej správy *Trendy v medzinárodnej migrácii* pre rok 2003 obsahuje detailný popis nedávneho vývoja v oblasti migračných tokov a migračnej politiky pre 29 členských štátov OECD a vybrané nečlenské štáty (baltské štáty, Bulharsko a Rumunsko). Táto časť správy, podporovaná národnými štatistikami, skúma emigračné a imigračné toky a zmeny týkajúce sa utečencov a žiadateľov o azyl. Zaoberá sa aj podielom populácie cudzincov a narodených cudzincov v celkovej populácii a zvyrazňuje relatívnu dôležitosť špecifických národností, veku, pohlavia alebo príslušných vstupných kanálov. Ak sú k dispozícii príslušné údaje, sú uvedené aj počty udelení štátneho občianstva.

Poznámky pre jednotlivé krajiny obsahujú nové zákony a opatrenia prijaté v jednotlivých krajinách vo vzťahu k migračnej politike. K tomuto vývoju dochádza v širokom rozsahu oblastí vrátane prijímania, pobytu a integrácie cudzincov. Poznámky pre jednotlivé krajiny skúmajú aj legislatívu týkajúcu sa azylu, práv utečencov, udelení štátneho občianstva a nelegálnej migrácie.

Rozdielnosť migračných systémov a legislatívy medzi jednotlivými krajinami sa odráža v rozdieloch v migračnej štatistike, čo spôsobuje ťažkosti s možnosťou porovnávať dostupné údaje. Štatistická príloha, ktorá uzatvára tohtoročnú správu, sa zameriava na zlepšenie možnosti porovnania týchto údajov a popisuje zdroje a metódy použité na tvorbu migračných štatistík. Tabuľky v prílohe sú zoskupené do dvoch sekcií: prvá poskytuje súhrnné údaje o inventarizačnej a tokovej štatistike spolu s administratívnymi údajmi o žiadateľoch o azyl a udeleniach štátneho občianstva a druhá analyzuje podobné údaje podľa krajiny pôvodu.

**Tento *Prehľad* je prekladom výňatkov z publikácie OECD vydanej
pod anglickým a francúzskym názvom:
Trends in International Migration: SOPEMI – 2003 Edition
Tendances des migrations internationales: SOPEMI – Édition 2003**

© 2003, OECD

Publikácie OECD a *Prehľady* možno získať bezplatne cez internetové
kníhkupectvo OECD na www.oecd.org/bookshop/
*Napíšte „overview“ (prehľad) v poli „Title search“ na strane internetového
kníhkupectva alebo napíšte názov anglickej publikácie
(Prehľady sú spojené s pôvodnými publikáciami v angličtine).*

Prehľady pripravuje Divízia autorských práv a prekladov
riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie
e-mail: rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Reprodukcia tohto *Prehľadu* je dovoľená, ak sú uvedené autorské práva OECD
a názov pôvodnej publikácie